DANMARKS JÆGERFORBUND

INDHOLDSFORTEGNELSE

1. VALG OG TILPASNING AF HAGLBØSSER

- Generelle råd ved valg af haglbøsse 1.1
- Tilpasning af haglbøssen 1.1
- Højt/lavt skud i haglbøssen 1.7
- Problemer og løsninger 1.7

2. SKYDEINSTRUKTION

- Typer af kursister/elever 2.1
- Øjendominans og mesterøje 2.2
- Skydning og briller 2.4
- Instruktion på skydebanen 2.4
- Den ideelle skytte 2.5
  - **1.** Udgangsstilling
  - **2.** Klarstilling
  - **3.** Skuldring
  - **4.** Balance
  - **5.** Det gode haglskud
- Teknik og fejlfinding 2.18
- Bliv en bedre instruktør 2.19

3. SIKKERHED

- Skydelederen 3.1
- Sikkerhed på skydebanen 3.2

4. FORSIKRINGSFORHOLD 4.1

5. LITTERATUR 5.1

FORORD

Formålet med dette undervisningsmateriale er at give dig et redskab, du som instruktør kan gøre brug af, når du skal undervise skytter i, hvordan de højner deres træfprocent.

Materialet består af fire afsnit: Et afsnit om tilpasning af haglbøsser, et afsnit om skydeinstruktion, et afsnit om sikkerhed, regler og ansvar i forbindelse med skydning på såvel godkendte baner som midlertidige skydepladser samt et afsnit om de forsikringsforhold, som gælder i Danmarks Jægerforbund.

Materialet giver ikke svar på alle spørgsmål, men det er Danmarks Jægerforbund, Vildtforvaltningsskolen Kalø og skribenternes håb, at det kan være med til at højne de danske jægeres træfsikkerhed og dermed minimere anskydningerne.

Forfattere: Klaus Hindbo, Lars Thune Andersen, Rasmus Bjergegaard, Tage Madsen **Foto:** Johannes Bojesen, Steen Axel Hansen **Illustrationer:** Rune Højkoll Jensen **Titel:** Flugtskydningsinstruktør **Redaktion:** Ernst Skov, Iben Kirk Grøn, Klaus Hindbo, Kristian Slyk, Tage Madsen **Layout:** Lone Møbjerg
Copyright© DJ 2010

VALG OG TILPASNING AF HAGLBØSSER

Al god skydning begynder med en haglbøsse, der passer til skytten; det er haglbøssen, som skal passe til skytten og ikke omvendt.

Nogle skytter kan skyde rimeligt med en haglbøsse, som ikke passer, hvis det foregår under gode lysforhold, der er god tid til skudafgivelsen, og skytten kender målets (lerduernes) retning. Her kan skytten nå at kompensere for haglbøssens manglende tilpasning, men på en jagt er alle disse punkter normalt ikke opfyldt. F.eks. vil skytten ved kasteskud på trækjagt en time efter solnedgang skuldre haglbøssen, som det falder naturligt, og her er det nødvendigt, at den passer. Ellers vil skytten ikke se målet over det yderste af mundingen. F.eks. vil et krumt skæfte medføre, at skytten skyder under målet, da målet således ses over toplukkernøglen og ikke over mundingen.

Denne gennemgang omkring grundlæggende skæftetilpasning omfatter den indledende tilpasning.

Generelle råd ved valg af haglbøsse

Let kontra tung haglbøsse: Den lille lette haglbøsse kan være rigtig god på en jagt, hvor der skal vandres meget og skydes lidt, men skal der skydes meget, enten på jagt eller på skydebanen, er det en fordel med en tungere haglbøsse. I bedste mening købes der ofte en lille let kal. 20 til skytter med knap så mange kræfter, „for en 20'er har jo nok mindre rekyl end en 12'er". Men faktisk forholder det sig ikke helt sådan: Sender man et skud af sted med 24 g hagl, så giver det den samme energi bagud, uanset om det er i en kal. 12, 16 eller 20. I en lille og let bøsse vil energien passere hurtigere end i en tung bøsse, hvor der skal bruges mere energi på at flytte og bevæge massen. Derfor vil man opleve, at rekylens kraft er større ved en let bøsse.

Den rigtige haglbøsse: Sørg for, at haglbøssen passer til skytten. Hvis nybegynderen låner en haglbøsse, der ikke passer til vedkommende, kan problemer imødekommes ved at bruge patroner med reduceret hagl og krudtmængde. Trænes der meget med patroner med let ladning (lav hastighed), skal skytten være opmærksom på, at sving/foranhold skal være anderledes, når der senere skydes med patroner med højere hastighed.

Skyttens tøj: Der må ikke være knapper, spænder og løse kraver, som sidder på den af del skulderen, hvor haglbøssen skal ligge, når den er i anslag. Hviler skæftet oven på en tyk knap eller lignende, overføres hele rekylen på dette lille sted, hvilket kan gøre ondt.

Rekyl ved Engelsk skæfte: Pas meget på med haglbøsser med meget udpræget Engelsk skæfte ved lave skud. Engelsk skæfte er oprindelig lavet til høje fasaner, og på nogle engelske skæfter kan tåen derfor være forholdsvis „lang", hvilket bevirker, at hovedparten af rekylen blive overført via tåen ved lave skud. Dette kan være smertefuldt, især hvis det drejer sig om mange skud på skydebanen.

Tilpasning af haglbøssen

Uensartet og dårlig skuldring af haglbøssen skyldes ofte, at skæftet er for kort eller langt. Er det tilfældet, kan det nemlig være meget svært at føre haglbøssen i anslag samme sted på skulderen hver gang, der skal skydes. Når den korrekte skæftelængde skal findes, skal man tage højde for, hvor meget efterårets jagtbeklædning fylder og tilpasse skæftelængden herefter.

Det ideelle skæfte skal have en sådan udformning, at kolben, når haglbøssen kastes til kinden, ligger præcis på skulderen, og bøjning og cast off skal være af en sådan grad, at løbene ligger lige ud for skyttens øje, således at øjet ser en del af løbets øverste kant ude ved mundingen.

Vær opmærksom på, om:

- Skydestillingen er naturlig
- Våbenet er anvendeligt til skytten, og om skæftet kan ændres
- Løbene skyder lige – dvs. om de to løb skyder sammen på 35 meter. Dette kan med fordel tjekkes på 15-20 meter, hvor det er lettere at se centrum af haglsværmen

Skytter, der henvender sig med behov for skæftetilpasning, kan groft opdeles i følgende grupper:

- *Nybegyndere:* Her er det vigtigt at være opmærksom på, at nybegyndere endnu ikke har en sikker teknik, og at det derfor kan være svært at tilpasse våbenet.

- *Velskydende skytter, der oplever en eller anden form for krise:* Her er det vigtigt ikke at ændre på våbenet, da det kan ødelægge mere, end det gavner.

- *Skytter, der har problemer med et bestemt skud på jagt eller skydebane:* Problemet kan have flere årsager – bl.a. forkert teknik, øjendomi-

nans eller skæfteform. For at afkode årsagen kan man spørge skytten om, hvordan det går med at skyde bagduer, eller evt. se skytten skyde en række bagduer, hvorved det ofte vil kunne afsløres, om haglene træffer til højre/venstre for målet eller over/under målet.

- *Skytter, der skyder blændende, men som lige skal tjekke, om haglbøssen passer:* Her er der ikke behov for tilpasning, men ofte vil skytten have behov for at få bekræftet, at alt er, som det skal være.
- *Jægere, der kan ramme næsten alt med „snupskud", også på aftentræk, men som skyder forbi til oplagte mål:* Her er årsagen ofte forkert teknik.
- *De resterende skytter, der ikke kan passes ind i de fem ovenstående grupper:* Disse skytter har virkelig behov for hjælp, og her er skæftetilpasning ofte nødvendig.

Når så skæftet er blevet tilpasset skytten, skal man være opmærksom på, at det tit virker både teknisk og psykisk – og ofte må skytten have tålmodighed, før man opnår et tilfredsstillende resultat.

Kontrol af skyttens haglbøsse

1. Lån skyttens haglbøsse og gå bøssen igennem
2. Kontroller, at bøssen er tom
3. Er den i OK stand og forsvarlig at skyde med?
4. Har den cirka standardmål, og hvordan passer den sammen med ejeren?
5. Lad skytten pege på dig og stå stille, hvorefter du bevæger dig rundt om skytten for at se, hvordan skytten og haglbøssen passer sammen fra forskellige vinkler. Tag forbehold for nybegyndere uden stil – ret dem ind, så de ligner idealskytten mest muligt med den pågældende bøsse
6. Sammenlign med idealskytten – er der noget galt med skytten og dennes bøsse?

Skæftelængde:
Når bøssen ligger korrekt på skulderen, skal der ca. være plads til to fingre mellem tommelfingeren og næsen (så kan aftrækkeren nemt nås, og man får ikke ondt i næsen af, at tommelfingeren rammer den i forbindelse med afgivelse af skud). Er skæftet for langt, vil det være svært for skytten at skuldre haglbøssen.

Korrekt skæftelængde. Der er ca. 2 fingres afstand mellem tommelfinger og næse. Skytten vil kunne indøve en ensartet skuldring af haglbøssen.

Skæftet er for kort. Tommelfingeren vil kunne ramme næsen under skudafgivelse. Skuldringen vil ofte være forskellig fra gang til gang.

Skæftet er for langt. Skytten kan næsten ikke nå forskæftet med venstre hånd. Højre hånd er vredet for at nå sikring og aftrækker, albuen hæves for at nå aftrækker og sikring. Skuldring af haglbøssen er besværlig, og kolben vil let hænge fast i tøjet i armhulen.

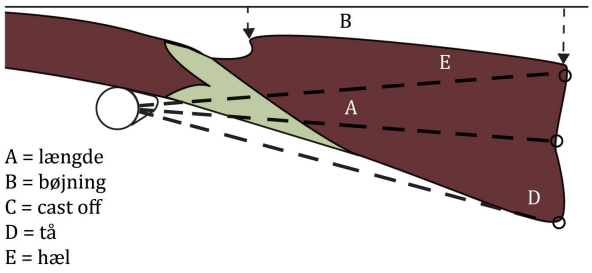

Længde, bøjning og cast off skal tilpasses skytten.

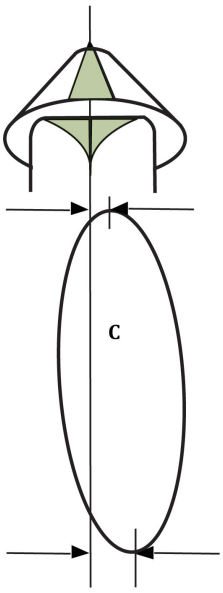

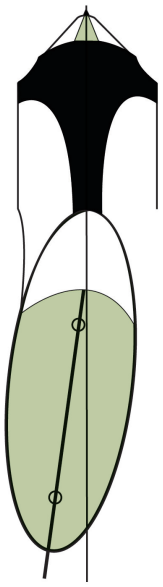

Skytter, der kaster geværet til venstre skulder, skal have cast on.

Cast (kolbens vridning til siden):
Skæftets cast skal være således, at sigteskinnen helt naturligt er ud for skyttens mesterøje, når bøssen lægges i anslag med lukkede øjne, og øjnene derefter åbnes. Der må ikke skulle foretages en korrigering af anslaget. Ved korrekt anslag følger bagkappen vores skrå skulderfure. Det er derfor vigtigt, at skæftetåen er vredet længere ud fra skæftets centerlinje end hælen.

Korrekt cast. Løbene er lodrette, skæftetåen er drejet korrekt ud til siden, og hele skæftet er drejet korrekt i forhold til øjet. Midten af sigteskinnen er lige ud for mesterøjets pupil.

Haglbøssens cast bevirker, at løbet er placeret ret ud for mesterøjet, når kolben er placeret rigtigt i skulderfuren.

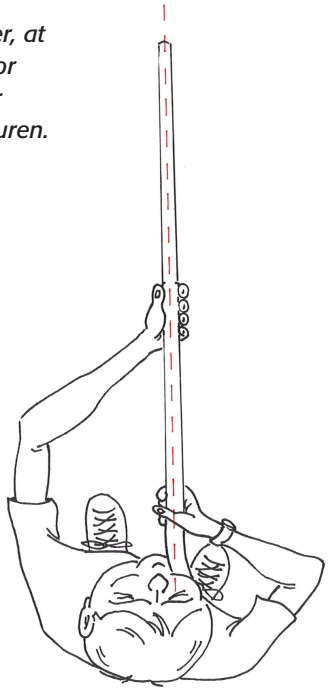

Cast ikke korrekt. Løbene er lodrette, skæftetåen er drejet korrekt ud til siden, men hele skæftet er ikke drejet korrekt i forhold til øjet, midten af sigteskinnen er ikke lige ud for mesterøjets pupil. Skytten vil skyde til venstre for målet.

Ingen cast (typisk Amerikansk skæfte). Løbene er ikke helt lodrette. Midten af sigteskinnen er ikke helt ud for mesterøjet.

Links skytte med normalt skæfte. Løbene er ikke lodrette, skæftetåen er drejet til den forkerte side og hele skæftet er ligeledes drejet til den forkerte side i forhold til øjet. Midten af sigteskinnen er ikke ud for mesterøjet.

Drop (kolbens krumning):
Skæftets drop eller krumning skal tilpasses efter, hvor højt et skud skytten ønsker (se nedenstående afsnit). Typisk skal lidt af sigteskinnen være synlig for skytten, når skæfteryggen ligger naturligt an mod underkanten af skyttens kindben. Hvor meget, der skal være synligt, afhænger af løbenes sammensvejsning med sigteskinnen samt hvor højt et skud, skytten ønsker.

Korrekt drop (krumning). Skytten ser det yderste af løbet lige over blyanten. Skytten vil typisk have et passende højt skud til jagt.

Skæftet er for ret. Skytten ser for meget af sigteskinnen over blyanten. Skytten vil typisk have et meget højt skud og vil skyde over målet, med mindre han kompenserer i sit anslag.

Skæftet er for krumt. Skytten se intet af sigteskinnen over blyanten. Skytten vil få et meget lavt skud og vil skyde under målet, med mindre han kompenserer i sit anslag.

Højt/lavt skud i haglbøssen

Før man bedømmer, om en haglbøsse sætter et for højt eller lavt skud, skal man gøre sig klart, hvad bøssen bruges til, og hvad skytten ønsker. Derudover er det vigtigt, at man ser skytten skyde med bøssen, da alle, der har opnået en vis standard, gerne følger målet i en naturlig linje. *Inden man har set skytten skyde, skal man desuden være meget varsom med at fortælle folk, om våbenet passer rent højdemæssigt.* Eksempelvis ligger nogle skytter meget lavt med mundingen under målet, og de skal dermed bruge en meget „ret" haglbøsse. Modsat ligger andre skytter med mundingen helt oppe i målets bane, og de skal dermed bruge en „krum" haglbøsse.

Som standard vil det normalt være en fordel, at ca. 1/4 af haglsværmen ligger under skyttens sigtepunkt og at 3/4 ligger over. Det betyder, at jægeren kan se sit bytte i skudøjeblikket og dermed også se, om byttet træffes. Er træfområdet for haglene lavere, vil det ofte resultere i anskydninger, da de fleste gerne vil se det vildt, der skydes mod. Har skytten en haglbøsse med lavt skud, og vil han/hun gerne se byttet samtidigt, vil resultatet ofte være overskudte ben på vildtet.

Når man skal kontrollere, hvordan haglene rammer i forhold til dét, skytten ser, kan man lægge en blyant over sigteskinnen helt inde over kammeret, hvorved skytten ved normalt anslag gerne skulle kunne se det allerderste af løbet. Kan man det, vil en prøveskydning på et stykke papir normalt vise, at der er ca. 3/4 af haglsværmen i skyttens synsfelt. Vær i den forbindelse også opmærksom på, at der kan være forskel på, hvordan haglbøssen kommer i anslag afhængig af hvor meget tøj, skytten har på.

Skæftets form kan ligeledes være med til at ændre højden ved meget eller lidt tøj.

Den endelige kontrol af haglskuddets højde kan kun ske ved prøveskydning mod papir.

Når du skal kontrollere en skyttes Cast og Drop foregår det lettest på denne måde:

1. Kontroller, at haglbøssen er tom
2. Stil dig foran skytten
3. Bed skytten om at skuldre haglbøssen naturligt – det skal ske med lukkede øjne, med løbene ca. vandret
4. Mens skytten forsat har lukkede øjne, bevæger du dit øje hen lige foran sigtekornet og kigger mod det lukkede øje
5. Du beder skytten om at åbne øjnene. I det øjeblik øjnene åbnes, ser du, hvor øjet er i forhold til sigteskinnen
6. På denne måde sikrer du dig, at skytten ikke kompenserer for forkert tilpasset skæfte.

Problemer og løsninger

Problem	Årsag	Løsning
Fingerskade	Skyttens langefinger slår imod aftrækkerbøjlen	• Længere skæfte • Ændret håndgreb • Gummiklods på aftrækkerbøjlen
Kindskade	Skyttens kindben eller kæbe slår imod skæftet	• Mere cast • Mere pitch • Længere skæfte • Højere skæfteryg • Neopren-pålæg på skæfteryggen
Skulderskade	Skytten får blåt mærke på skulderen	• Skæftet er for kort/langt • Gummikappe • Tungere bøsse • Letladede patroner • Spids tå eller vinkel på tå på bøssen

SKYDEINSTRUKTION

Under hele instruktionen er det meget vigtigt, at man holder sikkerheden i højsædet og gør skytten opmærksom på, hvordan man gebærder sig på jagt. Sæt kontinuerligt fokus på sikkerhed i forhold til jagt og lerdueskydning. Og på at skytten bliver bevidst om egne evner/begrænsninger.

Typer af kursister/elever

Inden du begynder instruktionen af en skytte, er det vigtigt at få vurderet skyttens niveau, erfaring og viden på området. Er det jægeren, der gerne vil øge sin træfprocent på jagten, er det flugtskytten, der gerne vil blive bedre på lerduebanen, eller er det jagttegnseleverne, der skal trænes inden jagtprøven? Din instruktion skal tilpasses formålet, da de forskellige typer af skytter skal undervises ud fra forskellige fokuspunkter.

I vurderingen af skyttens niveau er det vigtigt at spørge ind til, hvad der forventes af kurset. Det skaber en dialog mellem instruktør og kursist og er et godt redskab til at styrke kursistens tillid til instruktøren – en tillid, der er meget vigtig for den videre proces.

Flugtskytten

- *Hjælp til selvhjælp:* Hovedformålet med instruktionen vil være at gøre skytten bevidst om, hvordan de forskellige duer skal skydes, så man kan være selvhjulpen ude på skydebanen. Dvs. skytten skal undervises i en klar fremgangsmåde, som altid vil kunne gennemgås med sig selv den dag, det ikke fungerer på skydebanen. Derudover skal skytten også lære at ramme lerduen. Til denne skytte kan du med fordel anvende forskellige teknikker, som egner sig til duer, hvor du kender retning og hastighed.
- *Små ændringer eller helt ny teknik:* Flugtskytten har ofte skudt mange duer/skud og har måske fået tillært sig sin egen mærkelige skydestilling, som du skal arbejde videre fra; med mindre en skytte er forholdsvis urutineret, vil du ofte blive mødt med tøven over for at „starte helt forfra". Her vil det være de små ændringer i den rigtige retning, som du skal fokusere på. Men kan teknikken ikke gøres tilfredsstillende på denne måde, er det vigtigt, at man gør skytten opmærksom på de fordele og ulemper, der er ved den nuværende teknik, og hvad det vil betyde at ændre stil.
- *Skyttens fejl* vil ofte være mindre synlige, og du vil ofte have sværere ved at se dem – det kræver øvelse.

Jægeren

- *Bedre træfsikkerhed:* Hovedformålet med instruktionen er at lære skytten en teknik, der kan bruges på jagt, så man som jæger bliver bedre til at træffe sit vildt. Og så skal der også gerne komme nogle succesoplevelser ud af det på skydebanen – ellers bliver træningen hurtig kedelig.
- *Begynd forfra:* Her har du ofte muligheden for at forme skytten fra bunden. Din instruktion kan starte helt fra fodstillingen over anslag til sving og foranhold.
- *Evner og begrænsninger:* Ved denne type, skal du forsøge at undgå, at skytten bliver maskinskytte. Husk vi kender ikke altid fasanens retning, afstand og hastighed, og disse faktorer skal indgå i din instruktion. Derfor er det vigtigt, at skytten bliver opmærksom på sine egne evner og/eller begrænsninger, så der kan fokuseres på maksimalt at bruge tre skud på at nedlægge ét stykke vildt. Skytten skal blive opmærksom på, hvordan målet vil kunne nås.

Jagttegnselever

- *Våbenbetjening:* Hovedformålet med instruktionen er en sikker og korrekt våbenbetjening, hvorfor der ikke fokuseres ret meget på teknikker og dét at ramme.
- *Instruktøren og eleven:* Din vigtigste egenskab i forhold til jagttegnseleven, er, at du har en baggrundsviden om, hvordan man efterfølgende kan lære at ramme, når jagttegnet er i hus. Du kan derfor instruere jagttegnseleverne i at stå med en korrekt fodstilling og med en god klarstilling og korrekt anslag helt fra begyndelsen. Dette gør, at resten af skydningen ofte bliver lettere. En anden fordel er, at korrekt anslag reducerer antallet af ømme og blå skuldre.

Øjendominans og mesterøje

Når man skal instruere i skydning med haglbøsse, er det vigtigt at kende til skyttens øjendominans – også kaldet mesterøjet.

Mesterøjet: De fleste mænd har det sådan, at mesterøjet følger den skulder, som manden naturligt vil skyde fra. Hos kvinder er det ofte modsat – f.eks. vil det venstre øje være mesterøjet hos mange højrehåndede kvinder, som gerne vil skyde fra højre skulder.

Har man overensstemmelse mellem mesterøje og den skulder, man skyder fra, så er det ubetinget en fordel at holde begge øjne åbne under hele skuddet. Da koordinationsevnen er meget større med begge øjne åbne. Som eksempel kan man prøve at gribe en bold med det ene øje lukket. Det vil for de fleste være meget sværere end med begge øjne åbne.

Skytten har højre øje som mesterøje, og skyder fra højre skulder. Der kan med fordel skydes med begge øjne åbne.

Skytten har venstre øje som mesterøje og vil skyde til venstre i forhold til, hvad han forventer, når han skyder fra højre skulder.

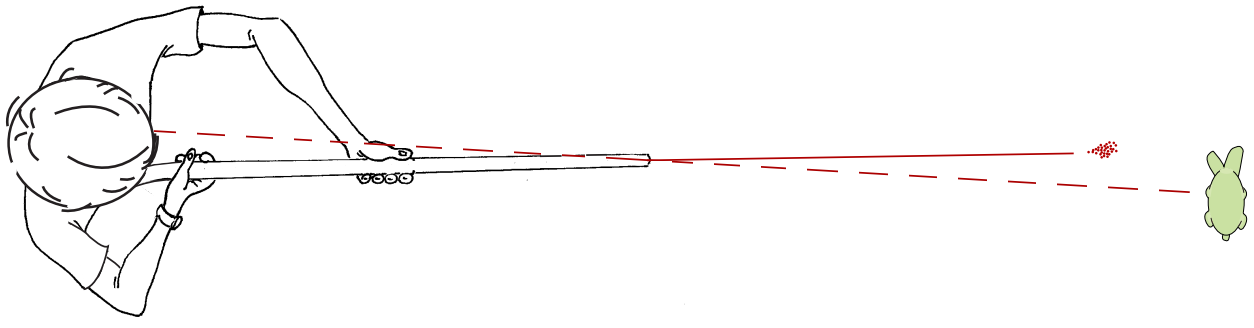

Resultat – når mesterøje ikke er identisk med den skulder, der skydes fra.

Mesterøjet finder man let på følgende måde:

- Med begge øjne åbne strækker man højre hånd helt frem (armen helt strakt) og peger på en forholdsvis fjern genstand, f.eks. en trætop.
- Man lukker nu venstre øje, og fingeren skal stadigvæk pege på den valgte genstand. Luk nu venstre øje op og luk samtidig højre øje, og du vil se, at fingeren springer ud til højre for genstanden, hvis dit højre øje er mesterøjet.
- Er dit venstre øje mesterøjet, springer fingeren til side, når venstre øje lukkes, men bliver stående, når du lukker dit højre øje.
- Du kan også bruge en ring, som du ser igennem, når du kikker mod det fjerne mål, og så gøre som beskrevet ovenfor.

Skytten har højre øje som mesterøje

Startbillede, begge øjne åbne.

Skytten lukker venstre øje. Målet flytter sig ikke.

Skytten lukker højre øje. Målet flytter sig.

Skytten har venstre øje som mesterøje.

Startbillede, begge øjne åbne.

Skytten lukker venstre øje. Målet flytter sig.

Skytten lukker højre øje. Målet flytter sig ikke.

Afhjælpning af problemer med øjendominans

Hvad kan man gøre, hvis øjendominansen ikke passer sammen med den skulder, som skytten skyder fra? Man kan ikke gøre det ene øje stærkere, men man kan svække det andet øje lidt. Det kan ske på flere måder, og man kan ikke sige, at den ene metode er bedre end den anden – den enkelte skytte skal gøre det, der virker mest naturligt. Herunder er nævnt nogle muligheder, der dog ikke skal opfattes som endelige løsninger. De er tænkt som idéer, den enkelte skytte kan tage udgangspunkt i, når der skal findes en løsning i fællesskab med en instruktør.

- Man kan lukke det dominerende øje, som man ikke ønsker, skal styre skydningen. Vent dog med at lukke det, til lige før anslaget er gennemført, da man bruger begge øjne til at bestemme målets hastighed og retning.
- Man kan lukke det dominerende øje lidt i.
- Bruger man briller, kan der sættes et stykke tape på i synsfeltet, således at det dominerende øje svækkes.

Centervision: Hos enkelte mennesker dominerer begge øjne. Det kan være meget svært at genkende ved ovennævnte metoder. Det kaldes centervision. Her er det ligeledes meget vigtig, at skytten lukker det ene øje.

Skiftende dominans: Der findes også en del, som har skiftende øjendominans. Det kan f.eks. ske efter en lang dag foran en bog eller PC, hvor det dominerende øje er blevet træt, og så tager det andet over. Forskel i lysforhold kan også medføre skift i øjendominans. Skiftende øjendominans fra skud til skud kan ligeledes forekomme. Dette vil ofte give sig udslag i, at en skytte ved enkelte duer flytter skuddet i forhold til de øvrige skud. Ved brug af forkert øje vil skuddet blive flyttet 2-2,5 meter til siden ved en skudafstand på 25 meter.

Skydning og briller

Mange skytter er ikke opmærksomme på, at briller kan have indflydelse på deres skydning. Det „billede", man ser gennem et brilleglas, er nemlig pga. slibningen af glasset lidt forskudt i forhold til det „billede", folk uden briller ser. Alle briller er normalt slebet på en sådan måde, at forskydningen er mindst, der hvor brugeren ser gennem glasset normalt – dvs. at centrum af slibningen er ud for pupillen, når vi ser lige ud. Når man bruger briller til skydning, ser man dog ofte ud gennem en del af glasset, som er langt væk fra slibningens centrum. Derfor kan der forekomme en forholdsvis stor forskydning i „billedet", hvilket medfører, at skytten ikke rammer, hvor han/hun regner med. Ved briller med flere styrker (enten læsefelt eller flydende overgang) er denne forskydning væsentlig større end ved briller med enkeltstyrke. Problemerne er størst, når der skydes med riffel og sigtekikkert. Her kan træfpunktet flyttes op imod 1 meter på en afstand på 100 meter alt efter, hvor i brilleglasset man ser. Træfpunktet flyttes dog også, når der skydes med haglbøsse.

Vær desuden opmærksom på skytter med briller med et forholdsvis lille synsfelt. Det kan være et problem, når skytten skuldrer bøssen, da man let kommer til at kigge ind i kanten af brillestangen og dermed lader modsatte øje overtage styringen. Undersøg, hvordan skytten kigger gennem brillen, og om der kan opstå problemer.

Løsningen for brillebrugere kan være:

- at benytte kontaktlinser – så benyttes linsens optimale del.
- at benytte skydebriller – briller som er fremstillet med slibningens centrum det sted, vi ser, når vi skyder.

Instruktion på skydebanen

En af de mest almindelige fejl, instruktører begår rundt på skydebanerne, er at forklare skyttens fejl med ord i stedet for at vise, hvordan det skal gøres – enten ved selv at gøre det rigtigt eller ved fysisk at hjælpe skytten til at gøre det. Langt de fleste mennesker opfatter og husker nemlig langt bedre med kroppen og øjnene end med ørerne; vi husker og forstår langt bedre, det vi ser og selv gør, end det vi hører.

1. Forevise:

- Du viser med din egen bøsse eller med en af deltagernes, hvad I skal i gang med. Deltagerne bliver på denne måde præsenteret for øvelsen/opgaven.

2. Forklare:

- Du forklarer, når opgaven er kendt, hvorfor netop dette skal læres, hvordan det skal gøres, og om der kan være eventuelle vanskeligheder.

3. Øve/prøve:

- Deltagerne prøver opgaven/øvelsen med egen bøsse. For dig som instruktør er denne fase vigtig, for det er dér, de enkelte deltageres niveau vurderes.
- For at give skytten et stort udbytte af instruktionen, kan man med fordel benytte et eller flere af disse tre forslag:

a) Kast ikke duer på klarmelding. Når skytter melder klar, går mange i panik; nu har de sagt klar, og det er de måske alligevel ikke. Vent til du som instruktør kan se, at skytten er klar, og send først da duen af sted. Det giver for de fleste et meget mere sikkert og korrekt anslag. Mange rutinerede skytter vil faktisk afgive deres skud før, hvis duen ikke sendes på klarmelding.

b) Lad skytten lade med én patron ad gangen. Er der kun én patron i bøssen, øges koncentrationen på hvert skud. Lades der med to patroner, vil det ofte blive to sjuskede skud; det første skynder skytten sig at afgive for at have tid til at nå det andet, som så også bliver sjusk, fordi der ikke er tid til nok til at koncentrere sig om det.

c) Lad kun skytten skyde til 6-15 duer. Efter et sådan antal skud kan de fleste urutinerede skytter ikke koncentrere sig længere. Lad dem få fem minutters pause, så de er klar til at koncentrere sig igen.

4. Vejlede/fejlrette:

- Når du vejleder kursisterne, er det en fordel at fremhæve de gode/positive ting ved at bruge netop den metode, I arbejder med. Samtidig er det vigtigt at være opmærksom på, at ikke alle kursister forstår den måde, man forklarer sig på. Derfor kan du blive nødt til at forklare det samme igen med et andet ordvalg eller på en helt anden måde. Hjælpeøvelser kan være en mulighed.
- Forsøg altid at finde positive kritikpunker frem for negative. Det er bedre at rose skytten, når der tre gange i træk er skudt forbi på samme måde (for nu har du noget at gå ud fra i din fejlretning) end at rose, når målet ved et uheld rammes rigtigt, selv om alt er gjort forkert.
- Husk også at spørge skytten om, hvordan det foregående skud føltes (hvordan var anslaget, hvordan var svinget, hvor mener han/hun selv skuddet var osv.), og byg så videre på dette.

5. Træne:

- Når deltagerne ved præcis, hvad der kræves af dem, og hvad de skal passe på, kan den individuelle træning begynde. Man skal blive ved med at træne, indtil målet med den givne øvelse er nået.

Den ideelle skytte

Der findes ikke et billede af den ideelle skytte, da vi alle er forskellige. Her opstilles nogle grundlæggende udgangsmodeller, som vil være gode udgangspunkter for de fleste skytter. Men det vil næsten altid være nødvendigt med små tilpasninger for at nå det optimale for den enkelte skytte.

1. Udgangsstillingen

På jagt går eller står man ikke med haglbøssen i klarstilling. Alt efter jagtformen indtager man en afslappet udgangsstilling med løbene pegende opad eller nedad. Men når man skal skyde, er det vigtigt at indtage klarstilling i en brøkdel af et sekund. På den måde kan kroppen genkende bevægelsen, og man har optimale vilkår for at skuldre haglbøssen ordentligt.

2. Klarstillingen

Udgangspunktet for al god skydning er, at man skuldrer haglbøssen ens hver gang. Det opnår man lettest ved at starte skuldringen fra den samme position hver gang – det vi kalder klarstillingen. I klarstillingen kan man have kolben placeret et sted fra hoftebenet og op i armhulen – det vigtigste er, at man vælger samme sted hver gang, så kroppen genkender bevægelsen. Klarstillingen indtager man altid umiddelbart før, man forventer at skulle skyde, og det er en stilling, som ikke skal holdes ret længe.

Klarstilling, *med kolben ved hoften. Begge hænder skal bruges til at styre skuldring af haglbøssen.*

Klarstilling *med kolben klemt fast i armhulen. Forreste hånd styrer skuldring af haglbøssen*

Klarstillingen indtages efter, hvor skytten forventer at skulle afgive sit skud og ikke efter, hvor målet kommer fra. Det er vigtigt, at fodstillingen er sikker, stabil og afslappet – man skal stå godt. Forestil dig, at du skal stå stille og snakke i en time uden at flytte fødderne.

Afhængig af skyttens statur, skal den forreste fod pege et sted mellem kl. 12 og 1 i forhold til skudretningen. For mange vil en kropsvinkel på 45° i forhold til skudretningen være et godt udgangspunkt. Benene skal være let bøjede, så der er en god bevægelighed i kroppen, det skal være let at bevæge sig til siderne. I klarstillingen har man ca. 75% af vægten på den forreste fod og ca. en fods afstand mellem fødderne. (Inden for forskellige lerduediscipliner kan det dog være en fordel at have en mere lige vægtfordeling, hvor man nærmest starter med vægten på det ene ben, hvorefter vægten flyttes til det andet ben. Risikoen ved dette er, at man ikke kan undgå at rulle i skuldrene og dermed føre mundingen i en bue. Men passer det med lerduens bane, kan det være en fordel.)

Lad skytten tage haglbøssen til skulderen og finde sin bedste stilling.

Klarstilling. *Fodstillingen skal være sikker, stabil og afslappet. Forreste fod peger mere eller mindre i skudretningen. Kroppen er drejet ca. 45 grader i forhold til forventet skudretning.*

Klarstilling. *Benene er let bøjede i en behagelig stilling.*

Den forreste hånd placeres med et sikkert, fast greb om forskæftet således, at armen vil have en vinkel på ca. 135°, når haglbøssen er skuldret korrekt. Bageste hånd har et fast greb om kolben, så sikring og aftrækker kan nås uden at flytte grebet. Ved S/S vil skytten ofte skulle holde ude på løbet for at få en korrekt vinkel på forreste arm. Kroppen skal være oprejst og let foroverbøjet.

Bageste hånd har solidt greb om kolben. Sikring og aftrækker kan nås uden at flytte hånden. Forreste hånd har solidt greb om forskæftet. Armen vil få en vinkel på ca. 135 grader, når haglbøssen skuldres. Kroppen er let foroverbøjet, og hovedet oprejst.

Bageste hånd har solidt greb om kolben. Sikring og aftrækker kan nås uden at flytte hånden.
Forreste hånd har solidt greb om forskæftet eller løbet. Armen vil få en vinkel på ca. 135, når haglbøssen skuldres. Pas på, at tommelfingeren ikke lægges oven på løbene. Kroppen er let foroverbøjet, og hovedet oprejst.

Hændernes placering på en S/S. Vær opmærksom på, at fingrene ikke lægges op over løbene.

Sidste del af indtagelsen af klarstillingen består i at få haglbøsse og krop drejet i den retning, hvor målet kommer fra.

NB: Ved jagt fra skydepram eller motorbåd kan man ikke opnå en optimal klarstilling, men man skal forsøge at komme så tæt på klarstillingen som muligt

Fejl og gode råd ved fodstilling

Generelle fejl:
- For tæt samlede fødder giver ujævne bevægelser og dårlig balance
- For langt mellem fødderne giver stive bevægelser

Flugtskytten:
- Kan stå med alt fra samlede fødder til meget langt mellem fødderne. Ligeledes kan benene være alt fra meget strakte til helt bøjede (næsten siddende skydning).
- Har ofte en indøvet stilling gennem mange år, som er meget svær at ændre.
- Indtager fodstillingen, kort før skuddet skal afgives. Lad derfor være med at forklare, hvordan det kan give ømme ben og lignende; skytten står kun i positionen i kort tid og kalder selv på duen straks efter.

Jægeren:
- Skal stå i en afslappet og god stilling – måske i længere tid, da man jo ikke ved, præcis hvornår vildtet kommer.

Jagttegnseleven:
- Skal stå i en afslappet og god stilling. Den korrekte fodstilling letter elevens øvrige træning i korrekt våbenbetjening.
- Når eleven har bestået jagtprøven og er blevet „Jæger", er en del af grundlaget allerede klar, når instruktøren skal lære vedkommende at ramme.

Fejl og gode råd ved benstilling og hændernes greb om haglbøssen

Generelle fejl:
- Overstrakte (låste) ben giver dårlig balance
- Bøjede ben giver øget muskelspænding
- Foroverbøjet kropsstilling giver store bevægelser
- Bagoverbøjet kropsstilling giver dårlig anslag og typisk sjusket andet skud
- Forreste arm for langt fremme besværliggør anslaget
- Forreste hånd for langt tilbage giver dårlig kontrol over haglbøssen. Sjusket andet skud

Flugtskytten:
- Mange flugtskytter har indøvet et anslag til hver enkelt due. En del skytter har en meget foroverbøjet og aggressiv stilling, hvor kolben ofte ikke føres særlig langt op på skulderen, og hvor hovedet sænkes meget. Stilen virker, når duen skydes samme sted i buens bane hver gang (maskinskydning) – det er dét, skytten har indøvet. Stillingen ses især ved forholdsvis lave duer. Kommer skytten dog ind i en periode, hvor der ikke skydes samme sted i duens bane som normalt, kan det

specielle anslag give problemer; skyttens skydestil passer til udpræget maskinskydning.
- Flugtskytten har ofte en klarstilling med meget lav bøsseføring, men så længe det sker på en skydebane, er det sikkert selv med vandret bøsseføring.

Jægeren:
- Jægeren har brug for en skydestil, som passer til alle skud. Målet/vildtet kommer fra og bevæger sig i forskellige retninger og højder. Det er derfor vigtigt, at jægeren får kolben korrekt op på skulderen, så der kan afgives skud i hvilken som helst retning.
- Skuldringen skal trænes/øves, så det falder helt naturlig for jægeren, uden at der skal tænkes over det hver gang.
- Vær opmærksom på, at haglbøssens føring ikke bliver for vandret, da det kan udgøre en sikkerhedsrisiko på jagt – især bevægelsesjagt, når driver- og skyttekæde er tæt på hinanden.

Jagttegnseleven:
- Jagttegnseleven skal have vist og indøvet korrekt anslag – det er især det sikkerhedsmæssige, der skal fokuseres på:
- Ingen vandret bøsseføring.
- Haglbøssen må ikke afsikres før efter klarmelding.
- Pegefingeren må ikke komme i nærheden af aftrækkeren, før der skal afgives skud.
- Haglbøssen må ikke åbnes for genladning, før løbene peger nedad.

3. Skuldring

Når man skuldrer våbenet, er det vigtigt, at blikket fokuserer 100% på målet. Bøssemundingen skal følge målet, således at man altid har det i sit synsfelt, hvilket kun er muligt, når haglbøssen passer til skytten, og der derfor ikke skal kompenseres for anslaget.

Når haglbøssen skuldres fra klarstillingen, afhænger det af klarstillingen, hvilken hånd, der styrer bevægelsen – om det er den forreste hånd eller dem begge. Under hele skuldringen skal man have 100% fokus på målet, og løbene skal kunne ses sløret i kanten af synsfeltet. Når bøssen er korrekt skuldret, ses ca. 1,5-2 cm af skulderen over kolben. Der skal være god kontakt mellem kinden og kolben, således at kolben ligger ca. ud for kindtænderne i overmunden. Aftrækkerfingeren har fat i aftrækkeren med blommen på pegefingeren. Den forreste arm skal være let bøjet i en vinkel på ca. 135°. Albuen på den bagerste arm er bøjet i ca. 45°, og albuen må ikke løftes for højt og aldrig til vandret.

Korrekt anslag. Haglbøssen er ført til skulder og kind, kroppen er let foroverbøjet, bagerste hånd har solidt greb om kolben, forreste hånd fast greb om forskæftet, og armen er i passende vinkel.
- *Bagkappen ligger i furen mellem skulderled og brystmuskel.*
- *Skæfteryggen ligger an mod kindbenets underkant.*

Korrekt skuldret haglbøsse set nedefra.

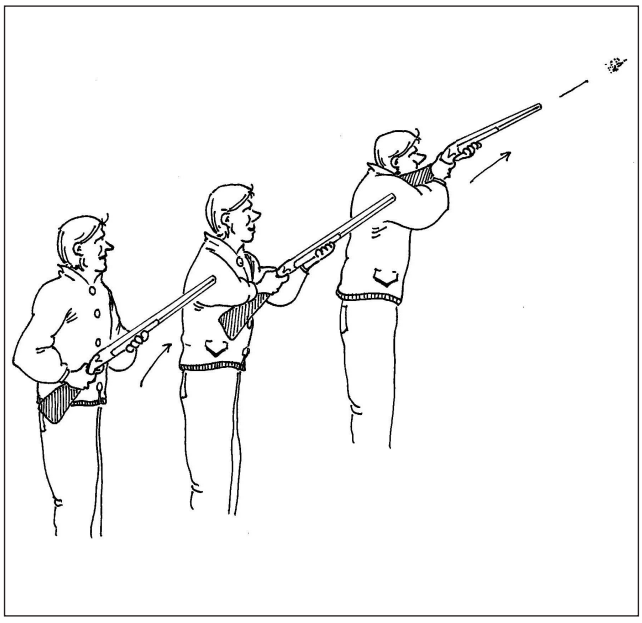

Korrekt skuldring. Munding og løb føres direkte op i målets bane i en ganske lille bevægelse.

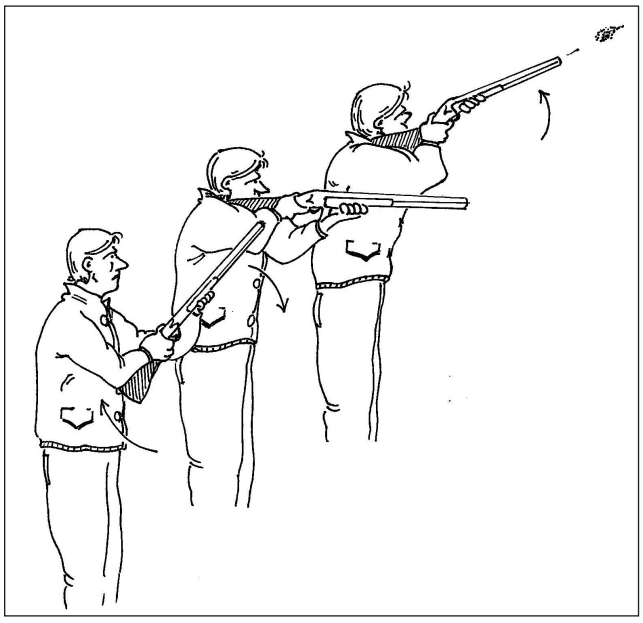

Forkert skuldring. Mundingen tabes, løbene skal nærmest skovles op. Vil medføre store bevægelser og dårligt skud.

Fejl og gode råd ved skuldring af haglbøssen

Generelle fejl:

- Kolben skuldres ikke samme sted hver gang – skuddet vil ikke sidde samme sted hver gang. Dette kan trænes væk ved tørtræning. Det gøres bedst ved, at skytten indtager klarstillingen, hvorefter haglbøssen skuldres med lukkede øjne. Når skuldringen er gennemført, åbnes øjnene, og man kan nu se, om haglbøssen ligger helt ens fra gang til gang. Husk, der må ikke kompenseres i anslaget for forkert tilpasset skæfte. Når tørtræningen sikrer ens skuldring hver gang, så kan bøssemageren tilrette skæftet.
- Skytten dukker hovedet ned – vil ofte medføre et for højt skud.
- Denne fejl optræder oftest, når skytten bliver lidt sur over, at det ikke går som det skal, og derfor bliver mere og mere aggressiv og krymper sig sammen (duknakket) i arrigskab.

Korrekt skuldring, kolben er ført korrekt op på skulderen, så den ligger korrekt an på kindbenets underkant, uden at hovedet er flyttet. Øjet ligger lige ud for sigteskinnen.

Skytten dukker hovedet ned til kolben, da den ikke er ført langt nok op på skulderen. Vil ofte føre til et for højt skud.

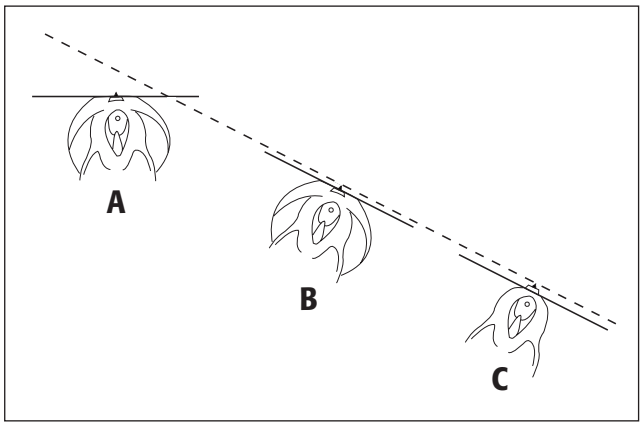

A. Pind anbragt, men ikke anvendt.
B. Pinden rigtigt anvendt.
C. Græsstrå anbragt i den ventilerede skinne på en „over-and-under".

4. Balance/kæntring af haglbøssen

Når skuldringen er korrekt udført, er skytten i god balance og kan skyde i alle retninger med 75 % af vægten på den forreste fod. Det er vigtigt, at det ikke bare er vægten, der er lagt på forreste fod, men at kroppen også er lidt foroverbøjet, så den er klar til at modtage rekylen. Venstre skulder til venstre fod danner en ret linje, som kroppen drejer om. Skyder man fra venstre skulder, er det selvfølgelig omvendt. Knæene er strakt uden at være låste. Forreste fod peger, afhængig af hvordan skytten føler det bedst, mere eller mindre i den retning, man forventer at skulle skyde. Bageste fod danner en vinkel på ca. 50°.

Et meget overset punkt i forbindelse med skydning med haglbøsse, er løbenes hældning i forhold til

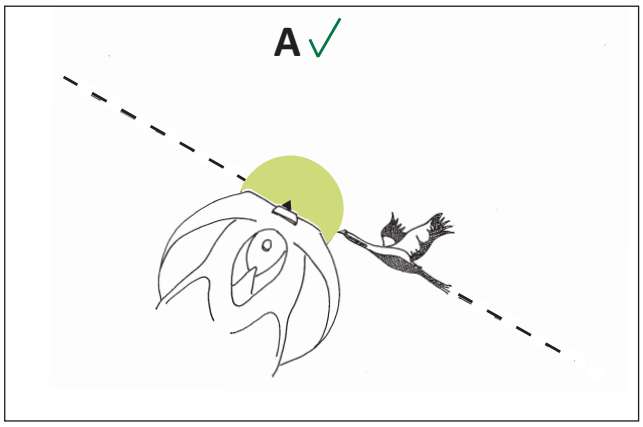

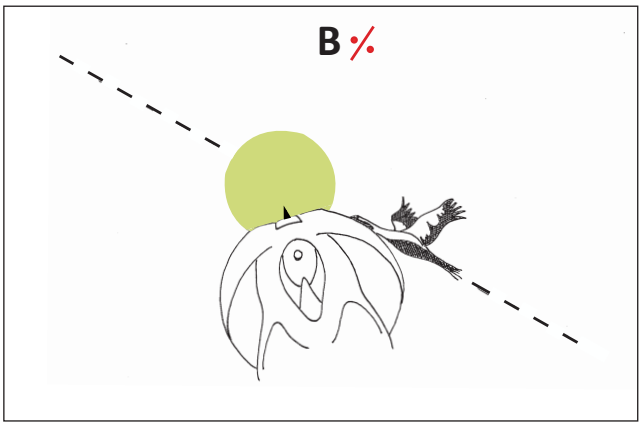

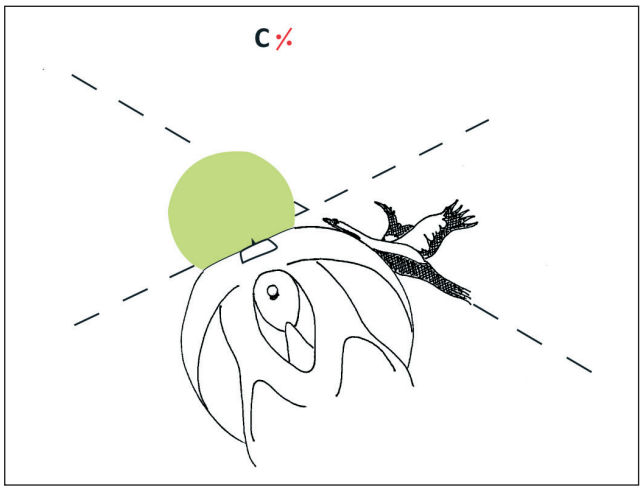

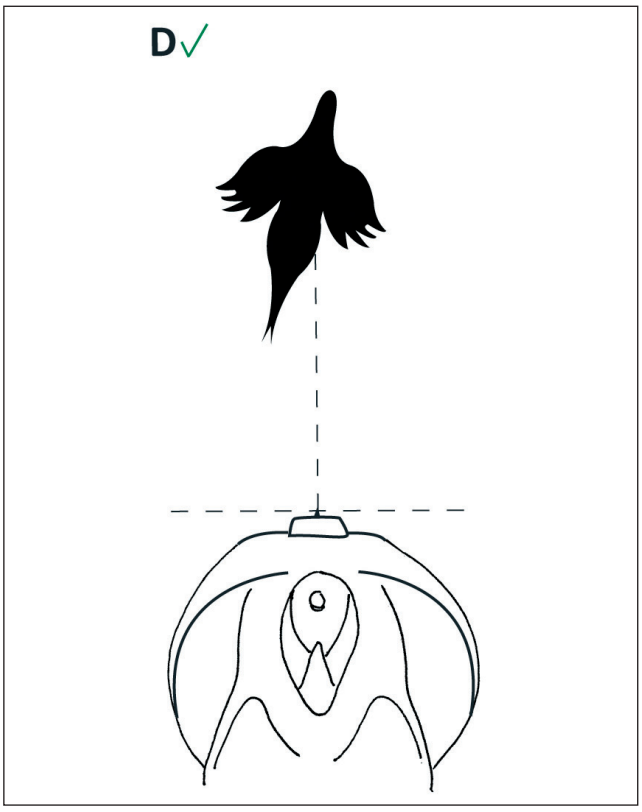

Hagløssens kæntring
A. Korrekt kæntring. Løbsplanet er afpasset til fuglens flugtlinje, og man kan se fuglen trods foranhold.
B. Forkert kæntring. Fuglen træffes, men foranholdet skjuler den i skudøjeblikket.
C. Forkert kæntring, som det ofte forekommer. Ønsket om at se fuglen i skudøjeblikket medfører, at man skyder under.
D. Ved et spids- og bagskud skal bøssen føres, så løbsplanet er vinkelret på fuglens flugtlinie.

målets bevægelsesretning. Løbene skal altid være vinkelrette (O/U) eller parallelle (S/S) på målets bevægelsesretning. Når dette gøres korrekt, skal sving og foranhold være ens, uanset hvornår skuddet afgives i forhold til flugtretning. Det er ikke kun haglbøssen, der skal have målets retning. Når haglbøssen er skuldret, skal forholdet mellem haglbøsse, skulder og kind ikke ændres uanset ændring i flyveretning. Bevægelsen skal ske fra brystet og ned i benene. Lad skytten forestille sig, at der ligger et kosteskaft over skuldrene, og det skal hele tiden have samme retning som målet.

Kæntringen af skulder og haglbøsse kan gøres på to måder:

1. **Den bedste metode** til at få kæntret skuldrene i målets bevægelsesretning (og som kan bruges under alle forhold), sker ved hjælp af en bevægelse i lænden. Fordelen ved denne metode er, at når hældningen i lænden er korrekt, kan der laves et frit sving i kroppen, uden at man laver en bue. Skytten kan holde den lige retning, som de fleste af vore jagtmål har.

Skulderkæntringen opnås lettest ved at bevæge hofterne i den retning som målet bevæger sig i. Herved kæntres skuldrene i den rigtige hældning. Og da hældningen er flyttet ned i hofter og ben, kan der nu laves et frit sving i overkroppen – bevægelsen vil ske i samme rette linje, som vore fugle oftest har.

Når der skydes til almindelige sideduer, skal kæntringen hele tiden ændres, så den følger duens buede bane:

- Hvis en skytte har svært ved at få den korrekte kæntring, kan man lade ham/hende pege op, hvor skuddet forventes afgivet. Hofterne bevæges nu i den retning, målet bevæger sig i, hvorved skuldrene indtager den rigtige hældning. Derefter kan løbene drejes ned, hvor duen kommer fra, og forholdet mellem bøsse-skulder-skyttens kind vil nu være uændret, uanset hvor der svinges hen.
- Man kan ligeledes montere en pind på løbet, som så skal pege i duens flyveretning. Herved er det lettere at se, om kæntringen er korrekt. Dette gælder især ved O/U og enkeltløbede bøsser – ved en S/S er det forholdsvis let at se uden.

Se billedserier på side 2.12 og 2.13.

Stigende mål fra højre mod venstre.
Højre skulder er lavest, løbene er hele tiden vinkelret på målets bane.

Stigende mål fra venstre mod højre.
Venstre skulder er lavest, løbene er hele tiden vinkelret på målets bane.

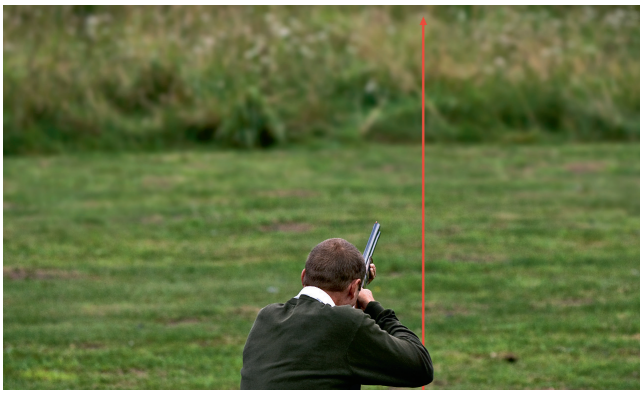

Rette duer, f.eks. bag- og spidsduer.
Skuldrene er vandrette, løbene er hele tiden vinkelret på målets bane.

Faldende mål skråt højre bagfra.
Venstre skulder er lavest, løbene er hele tiden vinkelret på målets bane.

Vægten startende på højre fod ved due fra højre. Højre skulder er sænket, således at løbet er vinkelret på duens bane, når den stiger efter at være kastet.

2. **Den simpleste metode** er at flytte kropsvægten over på det ben, hvor duen kommer fra, samtidig med at skuldrene indtager samme retning, som målets bevægelsesretning. Metoden har den ulempe, at når vi svinger efter et bevægende mål, kommer svinget nemt til at blive en bue, hvilket sjældent er retningen på vore mål på jagt. Metoden er derimod udmærket til sideduer på en jagtbane.

En god måde at træne vægtfordeling og vægtflytning til sidegående duer er at stå i korrekt skydestilling:

- Uden haglbøsse. Prøv at forestille et stort tårnur: Stræk venstre arm og kør armen fra kl. 10 til kl. 14, hvorved vægten flyttes fra ben til ben – samtidig kæntres skuldrene.
- Med haglbøsse. Har en skytte svært ved at få den korrekte kæntring, kan man lade ham/hende pege op, hvor skuddet forventes. Derefter trækkes bøssen ned til det sted, duen kommer fra, og samtidig sikres det, at skuldrene og vægten følger med. Forholdet mellem bøsse-skulder-kind skal være uændret, uanset hvor der svinges hen.
- Med haglbøsse + pind. På bøssens løb kan man montere en pind, som skal pege i duens flyveretning. Herved er det lettere at se, om kæntringen er korrekt. Dette gælder især ved O/U og enkeltløbede bøsser (halvautomatiske og pump-gun). Ved en S/S er det forholdsvis let at se uden.

Vægten forskydes til venstre fod i forbindelse med svinget mod venstre. Bemærk venstre skulder er nu sænket, således at løbet fortsat er vinkelret på duens bane, når duen er på vej ned.

Balance for forskellige skytter:

Flugtskytten:

- Vægtfordelingen på fødderne kan både i klarstilling og under sving og skud være specielle og ikke beskrevet i lærebøgerne. De forskellige stile passer især til maskinskytter, som altid skyder samme sted i duens bane.
  Typiske problemer: For mange flugtskytter er det især ved venstreduer, at vægten og haglbøssens kæntring bliver akavet og direkte forkert. Mange lægger næsten hele vægten over på venstre fod og sænker samtidig venstre skulder, mens det burde være omvendt. Har man været uden ordentlig instruktion fra starten, virker det mest naturligt at gøre sådan, når man skal dreje sig over mod maskinen, der kaster duen. Men da skytten således har en helt forkert kæntring af bøssen, kræver det, at skytten skyder præcis samme sted i duens bane hver gang – ellers vil skuddet ofte være under eller foran duen (og ikke „bagved", som der ofte råbes fra de „kloge" hoveder, som venter på at komme til at skyde).
  Flugtskytter vil ofte være meget foroverbøjede og aggressive i deres skydestil.

Jægeren:

- Hvis jægeren får indøvet den korrekte kæntring i forbindelse med svinget, kan der skydes, når man har fat i duen, uanset hvor den er i sin bane.

Jagttegnseleven:

- Samme som for jægeren, men brug ikke meget tid og fejlretning på det.
  Typiske problemer: Helt nye skytter er ofte tilbøjelige til at stå meget tilbagelænet, når de skyder. Den nemmeste måde at afhjælpe bagoverbøjede skydestillinger er at bede skytten om at sætte haglbøssen til skulderen og pege i den retning, hvor de forventer at skulle afgive skud. Herefter tager du stille og roligt fat om løbet og trækker langsomt haglbøsse og skytte frem til den rette kropsstilling.

Foranhold

Der findes flere måder at håndtere foranhold på, men desværre ingen facitliste. Sving og foranhold går ud på at få haglløbet ført passende frem foran målet, så haglenes og målets baner krydser hinanden på 10-40 meters afstand.

Der tales om tre metoder: **1)** gennemsvinget, **2)** fast foranhold og **3)** accelererende foranhold. Metoderne er grundig beskrevet på DVD'en og i hæftet „Skydeskolen 1". Den bedste løsning for den enkelte skytte skal findes i samarbejde med instruktøren. Det er muligt, at skytten skal benytte forskellige metoder alt efter, om skuddet falder på flugtskydningsbanen, hvor duernes afstand kendes, eller på jagten, hvor afstanden til målet er varierende. Det er her, den dygtige instruktør skal hjælpe med at finde dén metode, der passer til den enkelte skytte.

Se illustration på side 2.16.

Fejl og gode råd ved sving og foranhold

Generelle fejl:

- Skytten sigter på duen som med en riffel til stillestående mål.
- *Hvor duen hentes:* Haglbøssens munding peger ikke samme sted, når der kaldes en due. Den skal pege samme sted hver gang.
- *Når duen bliver synlig:* Haglbøssens bevægelse er ikke jævn og flydende; det skal den være. Især den uøvede skytte vil ofte bevæge den i ryk. Her kan instruktøren med fordel lade skytten følge nogle duer med venstre hånds pegefinger, for så er der næsten aldrig problemer med et roligt sving. Er der flere elever, kan den pågældende skytte stå lidt ved siden af standpladsen og herfra følge de andre elevers duer – enten med pegefingeren eller med bøssen i anslag uden patroner.
- *Gennemført bevægelse:* Læg mærke til, om bevægelsen er helt gennemført, inden skuddet afgives. Mange gange lyder skuddet, inden bøssen har fået ordentlig fæste mod kind og skulder, dvs. inden anslaget er færdigt.
- *Efterfølgende bevægelse:* Skytten stopper svinget, lige før eller når skuddet afgives. Eftersvinget er vigtigt, da nogle skytter får afgivet skuddet 1/10 sekund senere end planlagt. Disse skud træffer også, hvis skytten husker sit eftersving.

Flugtskytten:

- Duernes retning og hastighed kendes, og bestemmelse og indøvelse af foranholdet kan derfor tage udgangspunkt i dette. Hvilken af metoderne, man ønsker at benytte, skal være en dialog mellem skytte og instruktør.

Jægeren:

- Jægeren kender ikke altid vildtets retning og hastighed, og det skal der tages udgangspunkt i, når foranholdet skal indøves. Hvilken af metoderne, man ønsker at benytte, skal være en dialog mellem jæger og instruktør.

Jagttegnseleven:

- I forbindelse med undervisning af jagttegnselever vil dette forhold sjældent nå at blive en del af undervisningen. Er der enkelte elever, som skyder så meget, at de gerne vil lære, hvordan de kommer til at ramme, så brug de samme teknikker som til jægeren.

Mørk Fugl: Fuglens position, når hjernen giver signal til aftræk
Lys fugl: Fuglens position, når haglene når den
Lys bøsse: Bøssens position, når hjernen afgiver signal til aftræk
Mørk bøsse: Bøssens position, når haglene forlader mundingen, og et evt. sving ikke mere kan påvirke skuddets retning

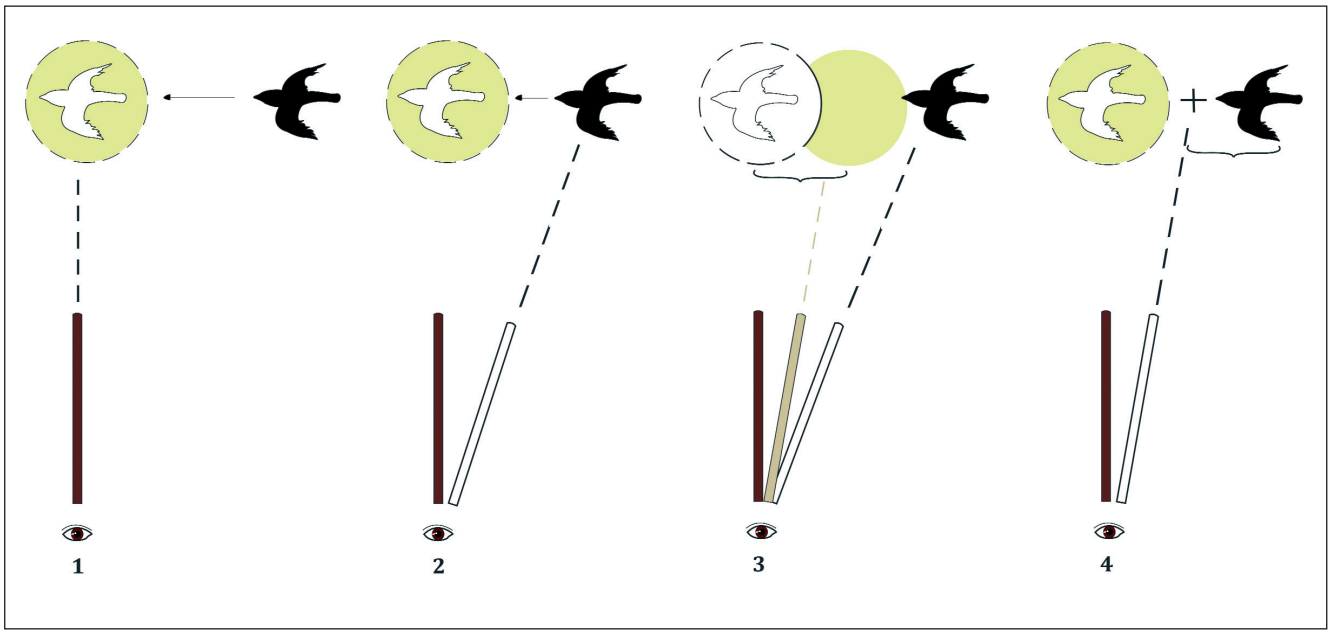

A. *Med bøssen holdt i ro skal der holdes så langt foran fuglen, som den kan nå at flyve i tidsrummet, fra skyttens hjerne giver signal til aftræk, og til haglsværmen når ud til målet. Det er langt, og det er svært at beregne!*
B. *Med et sving, der er rigtigt afpasset til fuglens fart og afstand, kan man ramme fuglen ved at trække af, når bøssen peger lige imod målet. Svinget vil da bevirke, at bøssen i løbet af skyttens reaktionstid ubevidst og automatisk kommer til at pege så langt foran fuglen, inden haglsværmen forlader løbet, at skuddet træffer.*
C. *Hvis afstanden til fuglen er lang, og svinget derfor har tendens til at blive relativt langsomt, vil bøssen bevæge sig mindre under skyttens reaktionstid. Det ubevidste, automatiske foranhold vil blive for lille, og skuddet vil ramme bag målet.*
D. *Man kan i stedet for at trække af med sigte lige på fuglen vælge at trække af, når bøssen peger på et punkt foran fuglen. Hvis afstanden fra fuglen til nævnte punkt (foranholdet) svarer til det stykke, man skød bagved i eksempel c, vil man ramme målet.*

---

5. Det gode haglskud

Et godt haglskud bliver hovedsagelig grundlagt, før løbene passerer målet, men ofte er det de sidste 20%, skytten koncentrerer sig mest om. Når skuldringen er udført korrekt, vil mundingen pege på målet eller umiddelbart bag målet, og løbet vil følge målet i forhold til fart og vinkel – det kalder vi **kontakt.** Når man har kontakt med målet, følges det nogle millisekunder for at lade kroppen fornemme målets hastighed og vinkel – det kalder vi **følge**. Herefter bevæges løbene igennem målet og frem foran målet i en let accelererende bevægelse, indtil det rette foranhold fornemmes, og skuddet afgives instinktivt – det kalder vi **frem**.

Foranhold er et ofte debatteret emne, som fylder uforholdsmæssigt meget i diskussionen om, hvordan man rammer et mål. Det rette foranhold opfattes individuelt fra skytte til skytte, da det afhænger af mange faktorer såsom hastigheden af svinget, skyttens reaktionstid og patronens udgangshastighed mv.

En almindelig fejl er at gå frem foran målet i et ryk; ulempen ved det er, at man ikke kan fornemme, hvor langt løbene er foran målet, når skuddet går. Derved mister man overblikket og har dermed ikke en fornemmelse af, hvad man gjorde. Når der accelereres frem foran målet, er det en god tommelfingerregel at gøre det i én bevægelse og i en hastighed, som maksimalt er 10-20% højere end målets hastighed.

Fokus på målet

En ofte overset årsag til, at man ikke rammer sit mål, er mangel på fokus eller forkert fokus. Når man fokuserer på et mål, bruger man kroppens naturlige koordination mellem hånd og øje på samme måde, som når man f.eks. kaster en bold. Denne færdighed har vi alle til en vis grad, og den kan trænes og skærpes gennem øvelse. Dem, der er rigtig gode til hånd/øje-koordination, har som regel øvet sig meget.

Færdigheden skal helst „sidde på rygmarven", så man ubevidst følger målet med løbene, når man har 100% fokus på målet. Og når „rygmarvsfornemmelsen" svigter, er det som oftest fordi, skytten tvivler på kroppens ubevidste evne til at få haglløbene til automatisk at følge øjnene. En naturlig reaktion på dette er at se efter, om løbene nu er, hvor de skal være, men gør man det, stopper løbene op et kort øjeblik. Resultatet er et brud på en ellers sammenhængende og glidende bevægelse. Hvis man i sådan en situation ved, hvordan duen skal skydes og normalt kan ramme den, er det ikke teknikken, der skal laves om. Her er det vigtigt at samle tankerne om den næste due, kalde duen ud, fokusere på den og lade „fornemmelsen" klare resten.

Haglbøssen er tilpasset skytten, så han kan have det fulde fokus på målet (målet er tydeligt – sigteskinnen sløret). Skytten ved, at haglbøssen træffer, hvor han ser. Han kan udnytte den naturlige hånd-øje-koordination.

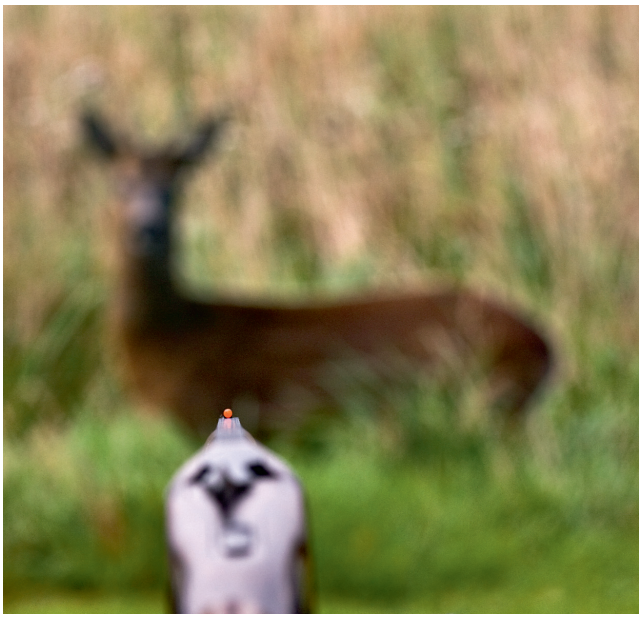

Haglbøssen er ikke tilpasset skytten, så han må fokusere på at få haglbøssen til at ligge korrekt i forhold til mesterøjet (målet er sløret – sigteskinnen tydelig). Skytten kan ikke udnytte den naturlige hånd-øje-koordination, men må benytte en bevidst „placering af skuddet".

Hold fokus på målet

Når man skyder med en haglbøsse, bruger man kroppens naturlige evne til at koordinere hånd og øje. Det vil sige, at haglbøssen automatisk følger mesterøjet og tilpasser sig fart, afstand og vinkel til målet – vel at mærke med den rette teknik. Dette kan sammenlignes med en håndboldspiller, som kan ramme et bestemt sted ved at fokusere på det alene og ikke på sin hånd eller bolden. Men for at dette fine system kan fungere, kræver det, at man opøver sin evne til at fokusere, og at man under skuldringen af haglbøssen og under hele skuddet fokuserer det rigtige sted – nemlig på målet.

Øvelse:

Prøv at følge et mål med en finger og hold samtidig fuld fokus på målet – fingeren repræsenterer her haglløbet. Prøv at gentage øvelsen med at pege på målet med en finger, men hold denne gang fokus på fingerneglen. Det er betydeligt sværere at følge målet i en glidende bevægelse på denne måde.

Øvelse i at se eller fokusere
Forskellen på at se og fokusere kan opleves ved at gøre følgende: Læg 5-8 mønter på gulvet inden for et felt på 50x50 cm og stil dig foran feltet og se på mønterne. Når du har alle mønter i dit synsfelt, stiller du skarpt på én af mønterne, som så vil stå helt klart i forhold til de øvrige uskarpe mønter i periferien af dit synsfelt. Det kaldes at fokusere og er en uundværlig evne, når man skal skyde. Hvis du stod med en haglbøsse og pegede på mønterne, så ville den nu pege på din mønt, fordi du fokuserede. Hvis ikke du fokuserede, så ville haglbøssen pege et vilkårligt sted inden for feltet med mønter. Parallellen til denne situation på skydebanen er f.eks., når der skal skydes doubléer til sideduer under jagtskydning. Her vil mangel på fokus på en af duerne resultere i, at man skyder midt imellem de to duer. På samme måde ved andetræk, hvor man ser flokken af ænder, men ikke får fokuseret på en enkelt and og dermed skyder forbi.

Når man arbejder med fokus, vil man opleve, at det er svært at holde fuld fokus mere end nogle sekunder. Når mønten står skarpt, så prøv at holde fokus og oplev, at det gradvist bliver svært. Derfor er det vigtigt, at skydeteknikken sikrer, at skuddet falder i den periode, hvor der er fuld fokus.

„Du er bagved"

Sådan lyder ofte en velmenende kommentar fra de ventende skytter på skydebanen, når man har skudt forbi. Men selvom diagnosen kan være rigtig, er den ikke meget værd, hvis man ikke kender årsagen. På afstand vil man se skuddet i en forkert vinkel i forhold til duen, og det er derfor kun den, som står umiddelbart bag skytten, der ser det „rigtige" billede af, hvor skuddet sad i forhold til duen.

Teknik og fejlfinding
Når du ser skytten skyde, så forestil dig en ideel skytte med ideel teknik – sæt ord på forskellen mellem den ideelle skytte og skytten over for dig selv. Sæt derefter fokus på det største problem, skytten har, og lad være at nævne en masse småfejl; gennemgå de største fejl først og tag kun én ting ad gangen.

Begynd med klarstilling, derefter skuldring og gå først derefter til selve skuddet. Kig på løbenes bevægelse fra klarstilling til skuddet er afgivet, så finder du nemmest svar på, hvordan skytten oplever skuddet.

1. *Hvor møder løbene lerduen?* I det øjeblik haglbøssen er færdigskuldret, og kolben rammer kinden, er det vigtigt, at mundingen peger direkte på duen, da skytten ellers mister „startkontakten" på målet. Ellers vil skytten „male" på himlen med mundingen for at få kontakt med duen eller komme til at krydse duens bane, hvis man ligger for højt eller lavt. I begge tilfælde mistes rytmen i skuddet.

2. *Hvordan er linjen?* I hvilken linje har skytten sin naturlige løbsposition? Kan målet ses tydeligt? Hvis ikke, er det vigtigt at koncentrere sig om den problemstilling (fokus). Er løbene kæntret i den rette vinkel i forhold til målet?

3. *Ligger løbene roligt på linjen?* Hvis man bruger meget tid på at tale om sving og om at fortsætte svinget (hvilket jo er rigtigt), kan man opleve, at skytten misforstår det og svinger meget voldsomt frem foran målet. Således mistes fokusset på og fornemmelsen for målet, og skytten bliver uvidende om, hvor skuddet blev afgivet. Hvis en instruktør ser, at løbene kører i ryk eller ujævnt på linjen, er det som oftest, fordi skytten ser på løbene.

4. *Hvordan gives foranhold?* Hvis foranhold ikke gives med et jævnt accelererende sving ud foran målet med en løbshastighed på max 20% mere end målets, vil skytten tabe fornemmelsen af skuddets placering. I mange tilfælde vil skytten lade øjnene følge med ud i luften foran målet eller se på sigtekornet/skinnen i stedet for at fokusere på målet. Hvis skytten stopper løbene umiddelbart i eller lige før skudafgivelse, vil det i langt de fleste tilfælde være fordi, skytten taber fokus på målet ved skudafgivelsen.

5. *Hvordan ser selve skudafgivelsen ud?* Ser mundingen rolig ud i skudafgivelsen, eller giver den et ryk/flick, kan forklaringen igen være problemer med fokus, eller at skytten lukker øjnene, før skuddet er gået. Rekylskræk kan også være en årsag, og mange mennesker er ikke bevidste om, at de i et omfang er rekylskrække. Endelig ses det tit, at skytten stiller sig for meget med front mod

stedet, hvor målet kommer fra, hvilket nemt giver uro i selve skudafgivelsen. Sørg derfor altid for, at skytten står med forreste fod mod punktet, hvor skuddet ca. vil gå.

Det er meget vigtigt, at man i sin iver som instruktør ikke overdriver antallet af skud. Langt de fleste mennesker kan skyde maksimalt ca. 125 skud koncentreret over nogle timer, og nybegyndere endnu mindre. De færreste nybegyndere kan koncentrere sig om mere end 10-15 skud i træk, hvorefter der er brug for nogle minutters pause. Og som i alt andet er det vigtigt at stoppe på toppen. Skytten vil ofte gerne fortsætte og føler sig ikke træt, men fokus forsvinder først og dermed træfferne. Hvis haglbøssen er tung og trælsk at sætte i skabet, vil den være tung og trælsk at tage ud igen. Men sætter man den ind med følelsen af, at det gik godt i dag, så tager man den ud med den fornemmelse igen.

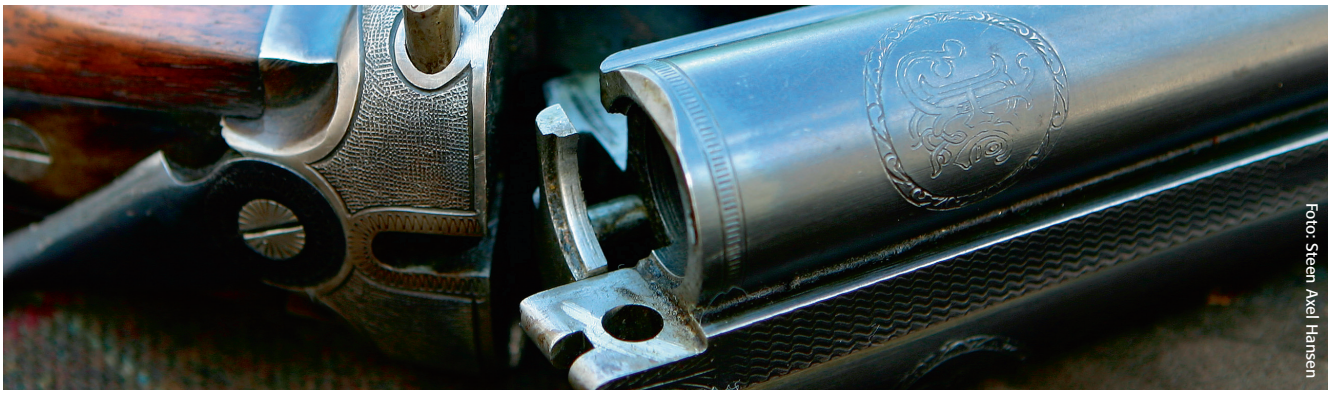
Foto: Steen Axel Hansen

Om rekylskræk:

- Den typiske årsag til ubehagelige rekyler er, at bøssen ikke kommer helt op på skulderen eller helt ind til kinden, samt at der skydes meget sent eller meget hurtigt (under alle omstændigheder uden at der er kontakt med duen).
- En anden årsag til rekylskræk er, at mange skytter starter med bagduer: Duen starter 10 m fra skytten og flyver hurtigt langt væk. Skytten skynder sig derfor at få haglbøssen til skulderen for at skyde med det resultat, at kolben ikke altid er placeret korrekt på skulderen (= øm skulder).
- Hvis man skyder med en haglbøsse, når denne er i ro eller næsten ro, vil rekylen føles meget voldsommere, end når man svinger haglbøssen med kroppen, når skuddet går.

Løsningsforslag:
Placér først skytten med korrekt fodstilling på sideduestandpladsen (skytter, der skyder fra højre skulder på en højredue). Få haglbøssen placeret korrekt på skulderen, og lad skytten pege, hvor duen ca. skal skydes. Herefter fører du roligt haglbøssen tilbage mod venstre, hvorfra duen kommer. Så snart bøssen er ovre, hvor duen kommer fra, sendes en due af sted, skytten følger den roligt og skyder.

Denne metode vil ofte i løbet af 10-25 duer afhjælpe skyttens frygt for en øm skulder. Når kroppen er i bevægelse, og kolben er det rigtige sted på skulderen, kan der skydes flere skud efter hinanden, uden at det gør ondt. Herefter kan skytten skyde til duer med bøssen i klarstilling – og brug gerne stadig sideduer, for her føler skytten, at der er bedre tid til at skuldre haglbøssen, idet duen starter „langt" væk.

Evaluering
Inden instruktionen er tilendebragt, er det vigtigt, at man sammen med skytten evaluerer fremgangen og får en ærlig snak om, hvad der bør arbejdes videre med, hvis man vil nå målet om tre skud pr. ét stk. vildt på jagt: Tørtræning (de bedste skytter i verden tørtræner meget), startkontakt på målet, fokus, eller hvad man nu har koncentreret sig om under instruktionen.

Bliv en bedre instruktør

Som ny og urutineret instruktør kan man lære meget af at følge en dygtig og rutineret instruktør – især hvis det er ved instruktion af nye og urutinerede kursister/elever. Her står fejlene nemlig oftest tydeligere frem end ved mere erfarne skytter. For en ny instruktør giver det en rigtig god mulighed for at koncentrere sig om at se hvilke fejl, skytten gør. Og her kan man så afprøve, om man ser de samme fejl som den erfarne instruktør, og efterfølgende kan man drøfte fejl og fejlretning.

SIKKERHED

Skydelederen

Personer, der udpeges til at medvirke ved en skydnings tilrettelæggelse og gennemførelse på en flugtskydningsbane, skal først og fremmest hindre, at der sker ulykker. De skal derfor nøje kende de for deres ansvarsområde gældende sikkerhedsbestemmelser. Kun på den måde kan de kontrollere, at sikkerhedsbestemmelserne efterleves og straks gribe ind, hvis de brydes, eller der er tilløb til brud på bestemmelserne. Og det er uanset, om der er tale om konkurrence eller træning.

Alle, der medvirker i skydeledelsen, skal optræde roligt, sikkert og myndigt i udførelsen af deres opgaver.

VIGTIGT: Ingen skydning må finde sted, før der er udpeget en *ansvarlig skydeleder*, og der må aldrig herske tvivl om, hvem der har denne funktion og dermed det sikkerhedsmæssige ansvar og bemyndigelse til at træffe de nødvendige afgørelser i forbindelse med skydningens gennemførelse. En skydeleder skal i øvrigt altid være fyldt 18 år (juridisk myndig) og være erfaren.

Skydelederens ansvar og opgaver

Skydelederen er skydebanens øverste myndighed og er derfor ansvarlig for alt det, der sker på banen. Det er således skydelederens ansvar, at alle regler og sikkerhedsbestemmelser overholdes. Og som skydeleder kan man ikke samtidig deltage i skydningen som skytte.

Før skydningen kan gå i gang skal skydelederen:

- ***Kontrollere banens tilladelse i henhold til miljøgodkendelsen og sikkerhedsgodkendelsen fra politiet***
- Udpege og instruere dommer og hjælper
- Sørge for, at der etableres den nødvendige afspærring, hvis der er krav herom
- Kontrollere banen samt duernes flyveretning, -højde og -længde
- Kontrollere skytternes medlemsbevis samt jagttegn eller påtegning på deres medlemsbevis som dokumentation for, at de lovligt kan bære og benytte haglbøsse
- Kontrollere at der ikke er synligt berusede personer, som deltager i skydningen. Hvis en skydeleder har mistanke om, at en (eller flere) person(er) har drukket relativt meget uden at fremtone beru-

Foto: Steen Axel Hansen

set, skal tvivlen komme de øvrige skytter til gode. De pågældende personer må ikke deltage i skydningen.

Under skydningen skal skydelederen:
Fra skydningens begyndelse til dens afslutning skal skydelederen opholde sig ved banen. Skydes der på flere baner kan skydelederen enten: 1) Opholde sig på en af banerne, 2) skiftevis opholde sig på de forskellige baner eller 3) opholde sig i et opholdslokale, hvorfra skydningerne tydeligt kan overvåges.

VIGTIGT: Af sikkerhedsmæssige hensyn bør man aldrig begynde skydearrangementet, før man har sikret sig, at alt er i orden. Hvis der er fejl eller mangler, skal disse rettes, inden skydningen påbegyndes. Og kan det ikke lade sig gøre, bør man for sin egen og skytternes sikkerheds skyld aflyse skydningen og give de baneansvarlige besked om, hvilke fejl og mangler der er tale om, så disse hurtigst muligt kan blive udbedret.

Sikkerhed på skydebanen

Sikkerhedsbestemmelser for flugtskydningsbaner:

1. Den ansvarlige skydeleders anvisninger og ordrer skal ubetinget efterkommes af alle på skydebanen.
2. Alle haglbøsser, ladte som uladte, skal behandles med største forsigtighed.
3. Haglbøssen skal være i forsvarlig stand uden slør i lås og defekter i skæfte.
4. Uden for skydestandpladserne skal almindelige haglbøsser, når de transporteres, bæres åbne og uden patroner. På magasingeværer skal bundstykket være åbent. Der kan evt. isættes en hvid klud.
5. Der skydes uden rem på bøssen.
6. Skydning og sigteøvelser er kun tilladt på standpladsen.
7. Det er ikke tilladt at lægge patroner i bøssen, før skytten står på standpladsen med haglbøssen pegende i skyderetningen. Før ladningen skal der ses gennem løbene. Magasingeværer må ikke kunne lades med mere end 2 patroner.
8. Større hagl end 2,5 mm må ikke anvendes.
9. Efter endt skydning aflades bøssen, og standpladsen forlades med åben og tom bøsse.
10. Bøssens løb skal altid pege i skudretningen, når skytten står på standpladsen.
11. Spidsduer skal skydes, inden de passerer en lodret linie over skytten og aldrig ved drejning af kroppen bagud.
12. Det er ikke tilladt at røre andres haglbøsser uden tilladelse.
13. Skytterne har pligt til at kende skydereglerne.
14. Skydningen skal foregå i ro og orden uden for styrrelse fra eventuelle tilskuere.
15. Skytter, der ikke overholder skydereglerne eller de for skydebanen gældende ordens- og forsigtighedsregler, kan straffes med en advarsel og i grovere tilfælde med bortvisning fra skydepladsen.

FORSIKRINGSFORHOLD

Danmarks Jægerforbund har tegnet en kollektiv forsikring, der dækker såvel ansvar som skade i forbindelse med organisationens og lokalforeningers arrangementer og aktiviteter.

Forsikringen omfatter blandt andet skydeaktivitet med jagtrelaterede våben, som foregår på en til formålet godkendt skydebane eller anlæg.

Som skydeleder/instruktør er det din pligt, at følgende forhold er i orden iht. forsikringspolice:

Stationær flugtskydningsbane:
For at banen er godkendt, skal der foreligge en gyldig skydebaneinstruks (politigodkendelse). Denne skal være ophængt på et iøjnefaldende sted med let tilgængelig plads. Miljøgodkendelse og forsikringspolice skal kunne fremvises ved kontrol.

Ikke-stationær flugtskydningsbane:
På en ikke-stationær flugtskydningsbane afholdes skydningen iht. 5-dagesreglen, dvs. at skydningen er anmeldt til det lokale miljøkontor, samt at øvrige betingelser i vejledningen om ikke-stationære skydebaner overholdes.

For begge typer af flugtskydningsbaner, er det et forsikringskrav, at en skydeleder/instruktør skal godkende banen og sikre sig, at alle formaliteter samt sikkerhedskrav er i orden, samt at instruktionen under skydning skal forestås af en instruktør iht. §18 i bekendtgørelsen om våben og ammunition.

Bemærk, at Danmarks Jægerforbunds police kun er gældende for et år af gangen, og det er derfor vigtigt at kontrollere, at police er den nyeste version. Policen kan printes ud fra Danmarks Jægerforbunds hjemmeside.

Forsikringen dækker kun, når flugtskydningen er en aktivitet under Danmarks Jægerforbund, dvs. at det er jagtforeningen, der varetager/afholder skydningen, samt indtægter og udgifter erholdes af samme.

HUSK: Det er dit ansvar som skydeleder/instruktør, at ovenstående krav er opfyldt, inden det første skud løsnes.

LITTERATUR

Blade

- *Jæger*, nr. 4 2008 og efterfølgende: „Skydeskolen“
  De enkelte afsnit i skydeskolen omhandler forskellige emner omkring skydning med haglbøsse.

Bøger

- P.O.Östergren: *Jagtskydning* (oversat fra svensk)
  Bogen handler om skydning med både haglbøsse og riffel.
- Ken Davies: *Det perfekte skud* (oversat fra engelsk)
  Bogen handler om skydning med haglbøsse med forholdsvis meget fokus på høje skud.
- *Politikens Jagtbog*
  Afsnittet om haglbøsseskydning er godt beskrevet af Gustav Rønholt og passer godt sammen med Dansk Jagtforenings instruktionsvideo.

DVD/Video

- *Skydeskolen 1*
  Gennemgået i studiegruppe, inden instruktørkursus.
- *Bliv en bedre haglskytte*
  Udleveret i et par år fra SNS til dem, der bestod jagtprøven, samt sendt til alle jagtforeninger i Danmark. DVD'en indeholder en god instruktion, der skydes til høje duer. Den omhandler meget andet end skydeinstruktion.
- *Dansk Jagtforenings instruktionsvideo* med Gustav Rønholt
  Gammel film med god grundlæggende skydeinstruktion hele vejen igennem fra fodstilling til anslag og sving.
- *DJ's instruktionsvideo til Flugtskydningsinstruktøruddannelsen*
  Filmen indeholder næsten ingen grundlæggende skydeinstruktion, og der bruges meget tid på justering af prøvebøsse.
- *Jagt og Flugtskydning* (fra Wild Game)
  Blandet film om flugtskydning og instruktion.
- *Kunsten at ramme på klapjagt* (Holland & Holland)
  Blanding af jagt- og instruktionsfilm.
- *Sådan skyder man fasaner* (Browning)
  Jagt- og instruktionsfilm, instruktionen er god og lærerig.

Hjælpemidler

- *One shot stock adjuster*
  Udstyr udviklet af Torben Iversen og beskrevet i *Jæger* nr. 5, 2008.